

УДК 712.4 (477-25)

ДЕКОРАТИВНІСТЬ ВИДІВ РОДУ *EXOCHORDA* LINDL.

В УМОВАХ М. КИЄВА

М.Ю. Дубчак, здобувач¹

*Викладено результати досліджень з декоративності видів роду *Exochorda* Lindl. в умовах м. Києва. Аналіз декоративних якостей представників роду, вказує на перспективність та доцільність подальшого розширеного введення досліджуваних видів в зелені насадження міста Києва.*

Ключові слова: *екзохорда, декоративність, вид, рід, оцінка.*

Різноманітність декоративних якостей деревних рослин приваблює до себе погляд людей та створює у них особливе внутрішнє естетичне відчуття у різні пори року. І не зважаючи на те, що красу і велич деревних рослин різні люди сприймають неоднаково, дерева, кущі та ліани за декоративністю можна розділити на певні групи, а також оцінити загальний вигляд або декоративний стан окремої особини чи групи особин у декоративних насадженнях.

Частіше про декоративність рослин роблять висновки у період цвітіння і дозрівання плодів, оскільки ці фенологічні фази найефектніші в декоративному відношенні багатьох видів [5]. Однак не можна не брати до уваги й величину рослин, форму крони, будову, розмір і забарвлення листя, тобто об'єктивно декоративний стан рослини визначають не за однією-двома, а за багатьма декоративними ознаками.

Мета дослідження – визначення декоративності у представників роду *Exochorda* Lindl. в умовах м. Києва.

Матеріали і методика досліджень. Дослідження проводили протягом 2009-2011 рр. на території ботанічних установ та міських насаджень на видах роду *Exochorda* Lindl. Декоративність окремої особини чи групи у насадженнях

¹ Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор С.Б. Ковалевський

оцінювали за 5-бальною шкалою декоративності рослин О.А. Калініченка [3]:

1 – декоративність негативна – зовнішній вигляд рослин явно зменшує їх загальну декоративність;

2 – нульова – декоративні якості непомітні, рослини не мають своєї виразності на загальному фоні насаджень;

3 – незначна – декоративні якості помітні, але невиразні і не підвищують декоративності рослини;

4 – достатня – декоративні якості виразні, рослини добре виділяються на загальному фоні насаджень;

5 – висока – декоративні якості надають рослинам великої привабливості, викликають у масового спостерігача велике емоційне відчуття, захоплення.

Комплексну оцінку декоративних ознак деревних рослин проводили за шкалою О.Г. Хороших та О.В. Хороших [4]:

1. Шкала оцінки декоративних ознак за О.Г.Хороших та О.В.Хороших

Бал	Декоративність
До 14	Мала
15 – 28	Середня
29 – 42	Висока

Представники роду *Exochorda* Lindl. – кущі, що приваблюють своїми квітами в період цвітіння, формою та забарвленням листя. Вони здавна застосовуються в зеленому будівництві, оскільки мають високу декоративність, але асортимент їх дещо обмежений. Рослини легко розмножуються, зимо - та посухостійкі, пристосовані до міських умов, але добре ростуть на сонячних місцях.

Рід *Exochorda* Lindl. належить до відділу Покритонасінні (*Magnoliophyta*), класу Дводольні (*Magnoliopsida*), підкласу Розіди (Розовидні, *Rosidae*), порядку Розоцвіті (*Rosales*), родини Розові (*Rosaceae* Juss.), підродини *Spiraeoideae* Agardh [1].

Латинська назва роду *Exochorda* походить від латинського ‘*exo*’ – зовнішній та ‘*chorde*’ – струна, зв’язка, що пов’язано з наявністю волокон, які вкривають пагони [2].

Результати досліджень. Декоративність досліджуваних видів роду *Exochorda* Lindl, оцінена за методикою О.А. Калініченка, наведена в табл. 2.

2. Оцінка декоративності виду роду *Exochorda* Lindl в м. Києві

Вид та форма	Оцінка декоративності				
	1	2	3	4	5
<i>Exochorda giraldi</i> Hesse. – екзохорда Жиральдова					+
<i>E. racemosa</i> (Lindl.) Rehder. – е. китицева					+
<i>E. tiashanica</i> Gontsch. - е. тянь-шанська					+
<i>E. albertii</i> Rgl. – е. Альберта					+
<i>E. serratifolia</i> S. Moore. – е. пильчастолиста				+	
<i>E. grandiflora</i> (Hook) C. K. Schneid – е. великоквіткова.				+	
<i>E. korolkovi</i> Lav. – е. Королькова				+	

Декоративність досліджуваних нами об’єктів була високою. Найвищі показники відзначали у екзохорд Жиральдової, китицевої, тянь-шанської, Альберта, які одержали 5 білів, а екзохорди пильчастолиста, великоквіткова та Королькова – 4 бали.

При візуальній оцінці декоративності об’єктів дослідження за методикою О.Г. Хороших і О.В. Хороших враховували архітекtonіку стовбура і крони, листя, квітів, плодів. Ці морфологічні ознаки мають відповідну деталізацію, яким присвоюється оцінка декоративності в балах: 1 - мала, 2 – середня, 3 – висока (табл.1).

3. Комплексна оцінка декоративних ознак деревних рослин, бали

Вид та форма	Архітектоніка					Оцінка архітектоніки	Листя				Оцінка листя	Квіти			Оцінка квітів	Плоди		Оцінка плодів	Загальна оцінка декоративності
	крони		стовбура				форма і розмір	зміна забарвлення	час покриття листя	колір		форма, величина, колір	запах	час і тривалість цвітіння		форма і величина	колір, яскравість, тривалість перебування на рослині		
	форма	щільність	фактура	колір кори	колір гілок														
<i>E. giraldi</i> Hesse.	2	2	1	2	1	8	3	2	3	3	11	3	2	2	7	1	2	3	29
<i>E. racemosa</i> (Lindl.) Rehder.	2	2	1	2	1	8	3	2	3	3	11	3	2	2	7	1	2	3	29
<i>E. tiashanica</i> Gontsch.	3	3	1	2	1	10	3	2	3	3	11	3	2	2	7	1	2	3	31
<i>E. albertii</i> Rgl.	2	2	1	2	1	8	3	2	3	3	11	3	2	2	7	1	2	3	29
<i>E. serratifolia</i> S. Moore.	1	1	1	2	1	6	3	2	3	3	11	3	2	2	7	1	2	3	27
<i>E. grandiflora</i> (Hook) C. K. Schneid	1	1	1	2	1	6	3	2	3	3	11	3	2	2	7	1	2	3	27
<i>E. korolkovi</i> Lav.	1	2	1	2	1	7	2	2	3	3	10	3	2	2	7	1	2	3	27

Найвищу оцінку архітектоніки (10 балів) і декоративності одержала *E. tiashanica* Gontsch (31 бал), трохи поступалися йому види *E. giraldi* Hesse, *E. racemosa* (Lindl.) Rehder (відповідно 29 балів). Найнижчий бал за цими показниками відзначили у *E. serratifolia* S. Moore., *E. grandiflora* (Hook) C. K. Schneid, *E. korolkovi* Lav.

За комплексною оцінкою більша кількість досліджуваних видів мала високу (*E. giraldi*, *E. racemosa*, *E. tiashanica*, *E. albertii*.) і середню декоративність (*E. serratifolia*, *E. grandiflora*, *E. korolkovi*).

Види роду *Exochorda* Lindl. належать до важливих рослин у декоративному садівництві. Вони на відміну від більшості представників родини *Rosaceae* не утворюють соковитих смачних плодів, але ціняться за високі декоративні якості, за що їх називають красивоквітучими. Всі види роду світлолюбні, що є необхідною умовою рясного їх цвітіння і утворення насіння. Вони придатні для солітерного, групового вирощування. Висока декоративна цінність цих рослин ще не достатньо використовується в озелененні.

Завдяки значній декоративності види роду екзохорда можна використовувати як солітери, у куртинах і групах та алейних насадженнях. Як солітери рекомендуються екзохорда китицева, Жіральдова, Тянь-шанська, Королькова, великоквіткова. Для створення куртинних і групових насаджень можна залучати всі види роду екзохорда. В алейних насадженнях – екзохорди китицеву, Жіральдова та великоквіткову.

Групи за участю роду екзохорда за складом можуть бути з хвойними і листяними кущовими та деревними рослинами; за зовнішнім виглядом – компактні та пухкі; за значенням – самостійними і супутніми; за характером – гармонічними та контрастними. Їх необхідно розміщувати з таким розрахунком, щоб забезпечити максимальну можливість споглядання здалека і зблизька.

Таким чином, представники роду *Exochorda* Lindl. є достатньо перспективними для подальшого ширшого використання в декоративному садівництві, озелененні міських територій та присадибних ділянок.

Висновки

1. Встановлено, що рослини видів роду *Exochorda* Lindl. ще недостатньо поширені в міському озелененні, проте різниця за висотою, габітусом, строками цвітіння й його тривалістю, формою суцвіть та листків дають можливість створювати композиції високої художньої виразності як самотійно, так і в поєднанні з іншими деревними та кущовими рослинами. Їх можна використовувати як солітери в куртинах і групах, алейних насадженнях, у чистих та змішаних декоративних насадженнях.

2. Як солітери найчастіше використовуються екзохорди китицева, Жиральдова, Тянь-шанська.

3. У куртинах і групах можуть використовуватись всі досліджувані види.

4. В алейних насадженнях використовують екзохорду китицеву, Жиральдова.

5. Всі досліджувані види можна використовувати в різних типах насаджень і вони завжди будуть позитивно впливати на загальний вигляд та стан насаджень.

Список літератури

1. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Частина 2. Довідник / [Кохно М. А., Пархоменко Л. І., Трофименко Н. М. та ін.]; за ред. М. А. Кохна. – К.: Фітосоціоцентр, 2005. - 716 с.

2. Деревья и кустарники СССР. Дикорастущие, культивируемые и перспективные для интродукции. Покрытосемянные. – М.: Изд-во АН СССР, 1954. – Т.3. – 872 с.

3. Ковалевський С.Б. Декоративна дендрологія. Методичні вказівки до вивчення дисципліни та виконання лабораторних завдань студентами факультету СПГ та ЛА / С.Б. Ковалевський, В.І. Кирилук. – К.: Видавничий центр НАУ. – 37 с.

4. Котелова Н. Оценка декоративности деревьев и кустарников по

сезонам года. В книге: Физиология и селекция растений и озеленение городов / Н. Котелова, О. Виноградова – М.: РМЛТИ, 1974. – Вып.51. – С. 37-44

5. Рубцов Л. И. Деревья и кустарники в ландшафтной архитектуре / Л. И. Рубцов - К.: Наук. думка, 1977. - 277 с.

Декоративность видов рода *Exochorda* Lindl. в условия г. Киева

М.Ю. Дубчак

*Изложены результаты исследований по декоративности видов рода *Exochorda* Lindl. в условиях г. Киева. Анализ декоративных качеств представителей рода, определяет перспективность и целесообразность дальнейшего расширения и введение исследуемых видов в зеленые насаждения города Киева.*

Ключевые слова: Экзохорда, декоративность, вид, род, оценка.

Decorativeness of types of *Exochorda* Lindl. in the conditions of Kiev

M. Dubchak

*The results of researches are expounded on the decorativeness of types of sort of *Exochorda* Lindl. in the conditions of Kiev. Analysis of decorative qualities of representatives of genus, perspective and expedience of further expansion and introduction of the probed species determines in the green planting of city of Kiev.*

Key words: *Exochorda* Lindl., decorativeness, species, genus, estimation.